

Jindřich PINC: *Biografie stavebního typu tzv. školičky v Praze*. Praha: FHS UK 2011, 60 s. + přílohy.

Bakalářská práce Jindřicha Pince je v mnoha ohledech nestandardní – ať už jde o zvolené (originální) téma, o způsoby jeho nahlížení v různých kontextech, či o vlastní zpracování ve formě předkládané bakalářské práce. V zásadě lze identifikovat dvě jednotící linie této bakalářské práce: první je stavební typ tzv. školičky a promýšlení toho, v jakých kontextech lze tuto budovu (tyto budovy) sledovat a interpretovat, druhou pak autor sám a jeho zápolení (nikoli nutně v negativním smyslu) nejen s tématem školiček, ale i s empirickým výzkumem potažmo sociálními vědami jako takovými. Předkládaná bakalářská práce už samotnou svou strukturou, ale i obsahem jednotlivých pasáží tak z perspektivy antropologa představuje především zajímavý průnik mezi tématem a soubojem autora s tématem, mezi školičkou a sociálním světem školičky, mezi teoriemi a empirií... De facto lze tedy tuto bakalářskou práci číst nejen jako biografii stavebního typu školiček, ale též jako biografii kvalitativního výzkumu školiček, potažmo jako biografii možností sociálněvědního uvažování o stavebním typu školiček, resp. biografii sociálněvědního uvažování Jindřicha Pince. Domnívám se, že právě ve všech těchto naznačených dimenzích lze spatřit nesporné klady, ale též samozřejmě i některé nedostatky předložené práce. A zároveň právě i s ohledem na tyto dimenze lze těžko ze strany školitele formulovat posudek bez ohledu na to, jak tato práce vznikala (a vzpomínám-li si dobře, vznikala nejméně dva roky).

Předmětem zájmu bakalářské práce Jindřicha Pince je typizovaný školní pavilon (dále školička), který byl podle architektonického návrhu L. Marka realizován v druhé polovině 50. let 20. století v podobě řady budov provizorně sloužících stávajícím základním školám. Autor bakalářské práce se stal před několika lety uživatelem (provozovatelem) jedné z těchto budov a právě zakoušení toho, nakolik materiální dimenze nějaké objektu může být významná v jeho funkčním i sociálním užívání, jej přivedla k vlastnímu tématu bakalářské práce. V tomto smyslu lze zvažovat agency školičky (konkrétně školičky v Dejvicích) jakožto hybatele vědecké práce. Autor uvádí, že jeho primárním záměrem bylo zpracovat jakousi databázi všech v současné době existujících školiček. Ve vztahu k uvažované bakalářské práci pak tento záměr vtělil do projektu biografie školičky, tedy popisu vzniku a funkce, potažmo proměn funkce tohoto konkrétního stavebního typu.

Tomuto záměru je věnována první část práce (*Okolnosti záměru a realizace tzv. školiček: od typizace k individualizaci*, s. 10-24), která se na základě studia archivních materiálů soustředí na popis daného stavebního typu v kontextu dobových reálií. Škoda, že v úvodních pasážích práce (*Metodologie*, s. 6-10) nevěnuje více pozornosti heuristice a kritice pramenného materiálu – bez podrobnějších informací lze jen těžko nahlédnout, nakolik bylo historické bádání důkladné a nakolik rešerše a interpretace pramenů vypovídá o dobové sociální realitě. Nicméně i přes uvedenou výhradu autor vcelku systematicky (kap. 2.1 je – možná proto, že text není zpracován důsledně v lineární časové ose – poněkud zmatečná) zakládá klíčové stavební kameny svého dalšího uvažování, tj. souvztažnosti fyzických charakteristik objektu k jeho možnému dalšímu funkčnímu využití tehdy, kdy se původní funkce (jakési detašované pracoviště základní školy) z různých důvodů vytrácí. Souvislostem proměn funkce daného stavebního typu je zčásti věnována část druhá (*Faktory ovlivňující změnu funkcí v kontextu doby*, s. 25-36). Promýšlení souvislostí fyzických (včetně urbanistického začlenění) dispozic budov a jejich (nových) funkcí spolu s redukcí vzorku (budov) s ohledem na konstrukci modelů, které by tento proces charakterizovaly, dovedly

autora k novému uvažování nad tím, co je v biografii školiček významné, a tím i k reformulaci výzkumných otázek směrem k razantnějšímu zacílení na sociální světy, jež se uvnitř/kolem školiček odehrávají. Tento oddíl práce tedy vrcholí teoretickým ukotvením školiček v kontextu sociálních vztahů (sociálních skupin) a zavazáním tématu práce do teoretického zázemí material culture prostřednictvím identifikace jejich agency (v debatě s konceptem affordance, který ovšem nakonec zůstane nevyužit). Tím si autor konečně připravuje dostatečné teoretické pole k popisu vybraných modelů zacházení se školičkami, nyní už ale pouze těch modelů, které se vztahují k jejich vybrané charakteristice: hybatele takového sociálního života, který lze definovat jako fungující sociální skupinu (část *Znovuzískání funkce – tři případy*, s. 38-49). Sociální světy vybraných školiček se nakonec ukážou být natolik nosným a zajímavým tématem, že představují interpretační vyústění práce v podobě části poslední, čtvrté: *Sociální světy školiček*, s. 49-56, jež je uzavřena další redukcí vzorku (budov) a úvahou nad tím, zda a nakolik právě agency stavebního typu školičky může působit i v konstrukci jednoho z významných současných sociálních jevů, tzv. městských kmenů.

Jak vidno z popisu práce, v jejím průběhu jsou nejen revidovány cíle vlastního výzkumu, ale spolu s tím i (cíleně a záměrně) redukován vzorek sledovaných budov. Nutnou součástí všech těchto reformulací, revizí a redukcí je proměna vlastního empirického výzkumu, tedy postupů sběru a analýzy dat. Jak již bylo naznačeno výše, na tento proces autor čtenáře připravuje v úvodních pasážích práce (*Úvod, Metodologie*) a opětovně se k tomuto procesu vrací v *Závěru* práce. Ovšem vzhledem množství popsanych kroků a úroků by bylo s podivem, kdyby ve výsledném textu přeci jen nezbyla nějaká bílá místa. Jakkoli je text velmi otevřený a reflexivní, lze jeho nedostatky spatřovat právě v propojenosti všech těchto kroků a úroků. Ideální bakalářská práce by vypadala tak, že by autor na základě postupně přicházejících výsledků svého bádání strukturoval výsledný text tak, aby byl zaměřen na klíčová teoretická a tím i interpretační východiska svého výzkumu a těm podřídil i veškeré pasáže své bakalářské práce (včetně definitivního zacílení svého empirického výzkumu a potažmo i jeho vlastního průběhu). Tak by kupříkladu mohl vzniknout text o školičkách jakožto stavebním typu, jež se svou agency spolupodílí na určitém typu sociálního jednání. Či o školičce, která se prostřednictvím své agency spolupodílí na utváření specifického městského kmene, který se uvnitř/okolo ní utváří a nějakým způsobem funguje. Na druhou stranu, právě v důsledku toho, že autor důsledně uplatňoval základní premisu kvalitativního výzkumu, tj. souběžnost procesů sběru dat, jejich analýzy a interpretace ve formě postupné formulace vlastního textu, mohla vzniknout originální práce, jež je, jak jsem uvedla v úvodu, zajímavá nejen s ohledem na školičky, ale právě i na proces kvalitativního výzkumu a sociálněvědního uvažování jako takového.

Nicméně zmíněná bílá místa lze spatřovat jak v nedotaženosti samotného sběru dat a jejich analýzy (např. kapitola o městských kmenech je spíše úvahou než na datech založenou interpretací), tak i v jejich vlastním popisu (jediná věta o analýze dat na s. 8 je v lepším případě úsměvná, stejně jako pasáž zabývající se kvalitou a etikou výzkumu na s. 10). Nakonec se ale při zvážení všech zmíněných aspektů jako klíčový jeví (bohužel nikoli výjimečně) chybějící týden při formulaci závěrečných pasáží práce. Jakkoli lze totiž vše výše zmíněné hodnotit jako přínos předkládané práce, mohla a měla být tato bakalářská práce vyvrcholit strhujícím závěrem, který by veškeré zmíněné roviny interpretačně důsledně a tedy i originálně propojil. Autor mohl zpětně vztáhnout koncept agency na celou biografii školiček, potažmo dokonce na biografii vlastního výzkumu. Na závěru práce je však ze všeho nejvíce patrná agency termínu odevzdání práce: závěr nejen že není důkladným shrnutím v komunikaci s teoretickými koncepty, ale naopak je jakýmsi hodnotícím stanoviskem autora („budovy /.../ ukázaly tu lepší tvář své doby, i když až očím lidem dneška“ – s. 57). Škoda.

Nedílnou součástí hodnocení bakalářské práce je i její formální stránka. Nutno říci, že i na té se podepsal chvat dokončování, ať už jde o úlet typu „staveniště (šup tam definici)“ – s. 21, či o občasná stylistická pochybení („vše nešlo úplně jako po másle“ – s. 20; „V prvních chvílích po začátku se začaly s budovou potýkat: /.../“ – s. 38; „Pak už se to jenom zavře.“ – s. 48) a nadužívání wikipedie jako pramenného zdroje, přes občasná gramatická pochybení až po do očí bijící nedostatečnou grafickou úpravu včetně poznámkového aparátu. Oceněníhodná je obrazová příloha práce, s níž autor v textu náležitě komunikuje, naopak zde nechápu zařazení transkriptů vybraných rozhovorů, které byly pouze jedním z mnoha pramenů, navíc se ani nejeví jako klíčové.

Závěrem. Jindřich Pinc si pro svou bakalářskou práci vybral zajímavé a dosud nezpracované téma. Mohl jej nahlédnout jednoduše a vypracovat standardní (a možná nepříliš zajímavou) práci. Zvolil si cestu složitější a předložil práci, která je v mnohých ohledech výjimečná. Opravdu reflexivně ukázal zákoutí sociálněvědního uvažování v kontextu empirického výzkumu. Zároveň se v tomto ohledu snažil být opravdu důsledný. Výsledkem tohoto přístupu je pak v mnoha ohledech živá a čtivá práce na téma biografie vybraného stavebního typu a jeho sociálních kontextech. Právě tvrdohlavost autora v kontextu se zkušeností s procesem vzniku celé práce a jejím vlastním výsledkem mne přes uvedené výhrady vede nejen k tomu, že bakalářskou práci Jindřicha Pince doporučuji k obhajobě, ale i k navrhovanému hodnocení na pomezí výborné a velmi dobré dle průběhu vlastní obhajoby.

Praha, 17.10.2011

Mgr. Hedvika Novotná